

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК

*За загальною редакцією кандидата економічних наук,
професора Вериги Ю.А.*

Навчально-методичний посібник для самостійного
вивчення дисципліни за кредитно-модульною системою
організації навчального процесу для студентів спеціальностей:

6.050102 «Економічна кібернетика», 6.050103 «Міжнародна економіка»,
6.050104 «Фінанси», 6.050105 «Банківська справа»,
6.050107 «Економіка підприємства»

*Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів
вищих навчальних закладів*

Київ
«Центр учбової літератури»
2008

ББК 65.052я73
Б 94
УДК 657(075.8)

Гриф надано
Міністерством освіти і науки України
(Лист № 1.А/18-Г-420 від 14.02.2008 р.)

Рецензенти:

Кіндрацька Л.М. — доктор економічних наук, професор, завідувача кафедри обліку в кредитних і бюджетних установах та економічного аналізу Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана;
Єрмолаєва М.В. — кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку Полтавської державної аграрної академії.

Автори працівники кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Полтавського університету споживчої кооперації України:

Верига Ю.А. — кандидат економічних наук, професор;
Виноградова М.О. — кандидат економічних наук, доцент;
Гладких Т.В. — доцент;
Гусакова О.С. — доцент;
Пшенична А.Ж. — доцент.

Б 94 Бухгалтерський облік: Навч. пос. / за заг. ред. Вериги Ю.А. — К.: Центр учбової літератури, 2008. — 396 с.

ISBN 978-966-364-708-1

У навчальному посібнику розглядаються теоретичні основи бухгалтерського обліку та методика обліку основних засобів, нематеріальних активів, довгострокових та поточних фінансових інвестицій, запасів, дебіторської заборгованості, грошових коштів, власного капіталу, довгострокових та поточних зобов'язань, витрат, доходів і фінансових результатів діяльності підприємства, а також питання основ побудови змісту та методики складання фінансової звітності на діючих законодавчих та нормативно-правових актів.

Посібник призначено для самостійного вивчення дисципліни за кредитно-модульною системою організації навчального процесу студентами вищих навчальних закладів. Він може бути корисним також слухачам курсів підвищення кваліфікації, учням коледжів та технікумів, бухгалтерам, фінансистам, економістам, менеджерам, а також усім, хто цікавиться загальною методикою бухгалтерського обліку на підприємстві.

ББК 65.052я73
УДК 657(075.8)

ISBN 978-966-364-708-1

© Верига Ю.А., Виноградова М.О., Гладких Т.В.,
Гусакова О.С., Пшенична А.Ж., 2008
© Центр учбової літератури, 2008

ЗМІСТ

Від авторів	8
Вступ.....	9
Навчальна програма.....	11
Тематичний план дисципліни «Бухгалтерський облік»	14
МОДУЛЬ I. ОСНОВИ ТЕОРІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	16
Тема 1. Загальна характеристика бухгалтерського обліку, його предмет і метод	16
1.1. Методичні поради до вивчення теми.....	16
1.1.1. Загальні поняття про облік та його роль у системі управління...17	
1.1.2. Види господарського та бухгалтерського обліку	18
1.1.3. Функції бухгалтерського обліку та вимірники, що в ньому використовуються	21
1.1.4. Об'єкти і предмет бухгалтерського обліку.....	22
1.1.5. Метод бухгалтерського обліку та його елементи	26
1.2. Плани практичних занять.....	28
1.3. Питання для самостійного вивчення.....	30
1.4. Тематика індивідуальних завдань.....	33
1.5. Термінологічний словник.....	34
Тема 2. Бухгалтерський баланс.....	40
2.1. Методичні поради до вивчення теми.....	40
2.1.1. Поняття балансу, його значення та використання в управлінні...40	
2.1.2. Побудова балансу	43
2.1.3. Зміни в балансі, зумовлені господарськими операціями.....	50
2.2. Плани практичних занять.....	59
2.3. Питання для самостійного вивчення.....	61
2.4. Термінологічний словник.....	65
Тема 3. Рахунки бухгалтерського обліку і подвійний запис	69
3.1. Методичні поради до вивчення теми.....	69
3.1.1. Поняття про рахунки, їх побудова.....	70
3.1.2. Активні та пасивні рахунки, порядок запису на них.....	71
3.1.3. Рахунки синтетичного і аналітичного обліку	84
3.1.4. Класифікація рахунків бухгалтерського обліку	86
3.1.5. План рахунків бухгалтерського обліку	86
3.1.6. Подвійний запис та кореспонденція рахунків.....	92
3.1.7. Прості та складні бухгалтерські проводки, суть і значення подвійного запису.....	98

3.1.8. Взаємозв'язок між рахунками і балансом, узагальнення даних поточного обліку.....	100
3.1.9. Методологічні основи обліку кругообігу об'єктів бухгалтерського обліку	113
3.2. Плани практичних занять.....	121
3.3. Питання для самостійного вивчення.....	124
3.4. Тематика індивідуальних завдань.....	125
3.5. Термінологічний словник.....	126
Тема 4. Оцінювання та калькуляція	135
4.1. Методичні поради до вивчення теми.....	135
4.1.1. Суть і значення оцінки у бухгалтерському обліку.....	135
4.1.2. Види оцінки та види вартості, принципи оцінки об'єктів обліку	137
4.1.3. Поняття про калькулювання та собівартість, види витрат і види собівартості	138
4.1.4. Методи калькулювання та види калькуляцій	142
4.2. Питання для самопідготовки і самоконтролю.....	144
4.3. Тематика індивідуальних завдань.....	146
4.4. Термінологічний словник.....	147
Тема 5. Документація та інвентаризація, техніка і форми бухгалтерського обліку	151
5.1. Методичні поради до вивчення теми.....	151
5.1.1. Документація, її суть і значення, вимоги до змісту та оформлення документів.....	152
5.1.2. Класифікація бухгалтерських документів та організація документообігу	155
5.1.3. Інвентаризація, її значення, види та порядок проведення ..	156
5.1.4. Регістри бухгалтерського обліку, техніка облікової реєстрації...	159
5.1.5. Форми бухгалтерського обліку, характеристика облікового циклу підприємства	164
5.1.6. Способи виправлення помилок у бухгалтерському обліку ..	169
5.1.7. Облікова політика підприємства.....	170
5.2. Питання для самопідготовки і самоконтролю.....	171
5.3. Тематика індивідуальних завдань.....	172
5.4. Термінологічний словник.....	173
Контрольна робота за модулем 1	179
МОДУЛЬ II. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК АКТИВІВ, ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ І ЗОБОВ'ЯЗАНЬ	183
Тема 6. Облік необоротних активів	183

10.1.3. Облік пайового, додаткового та резервного капіталу	287
10.1.4. Розкриття інформації у фінансовій звітності	288
10.2. План практичного заняття	289
10.3. Термінологічний словник	292
Тема 11. Облік зобов'язань	293
11.1. Методичні поради до вивчення теми	293
11.1.1. Поняття зобов'язань та їх класифікація	293
11.1.2. Облік довгострокових зобов'язань	295
11.1.3. Поняття та класифікація поточних зобов'язань	301
11.1.4. Облік поточних зобов'язань	302
11.1.5. Облік забезпечень	306
11.2. План практичного заняття	310
11.3. Термінологічний словник	314
Тема 12. Облік праці, її оплати та соціального страхування персоналу	315
12.1. Методичні поради до вивчення теми	315
12.1.1. Поняття та структура заробітної плати	315
12.1.2. Облік поточних зобов'язань за розрахунками з оплати праці	316
12.1.3. Облік поточних зобов'язань за розрахунками зі страхування	319
12.2. Плани практичних занять	322
12.3. Термінологічний словник	326
Контрольна робота за модулем II	327
МОДУЛЬ III. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ВИТРАТ, ДОХОДІВ, ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ	
Тема 13. Облік витрат діяльності	334
13.1. Методичні поради до вивчення теми	334
13.1.1. Поняття та класифікація витрат	334
13.1.2. Облік витрат операційної діяльності	334
13.1.3. Облік витрат фінансової та інвестиційної діяльності	337
13.1.4. Розкриття інформації у фінансовій звітності	342
13.2. План практичного заняття	346
13.3. Термінологічний словник	347
Тема 14. Облік доходів і фінансових результатів	351
14.1. Методичні поради до вивчення теми	352
14.1.1. Критерії визнання та класифікація доходів	352
14.1.2. Облік доходів діяльності підприємства	352
14.1.3. Облік фінансових результатів	355
14.2. План практичного заняття	357
14.3. Термінологічний словник	361

Тема 15. Фінансова звітність	366
15.1. Методологічні поради до вивчення теми	366
15.1.1. Поняття та мета фінансової звітності.....	366
15.1.2. Склад, форми та порядок подання фінансової звітності ...	367
15.1.3. Побудова та порядок складання форм фінансової звітності .	369
15.2. Плани практичних занять.....	374
15.3. Термінологічний словник.....	379
Контрольна робота за модулем III	380
Карта самостійної роботи студента з дисципліни «Бухгалтерський облік» .	385
Порядок і критерії оцінювання знань студентів. Оцінка навчальних модулів у балах	386
Приклади екзаменаційних білетів з дисципліни	391
Інформаційні джерела.....	393